

AHISKA TÜRKLERİ'NİN SÜRGÜNÜ VE YAKIN TARİHTE YAŞANANLAR

Ayça GEGEOĞLU*

Ahıska Türkleri; zulümlerden kaçan, sürekli sürgün edilen, topraklarına kavuşamamalarda kendi yurtları gibi bir vatan arama peşinde olan Müslüman bir halktır. Ahıska, 1518'den 1828 Rus İşgaline değin Osmanlı toprakları içerisinde varlığını sürdüren, günümüzde Gürcistan toprakları içinde yer alan, Ruslar tarafından Mesketya diye bilinen, Türkiye sınırına 15 km uzaklıktaki coğrafi bölgeye verilen isimdir. 1828'deki Rus işgalinden sonra Edirne Antlaşması ile bu bölgenin Ruslara terkedilmesi Müslüman bir Türk topluluğunun kendi topraklarından sürülmelerine kadar gidecek olan süreci başlatmış olur. 1853-1856 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlı ordusuna yardım ettikleri gerekçesiyle Çarlık Rusya'sı tarafından acımasızca cezalandırılan Ahıska Türklerinin bir kısmı Rusya'nın baskısından kaçarak Erzurum'a sığındılar.¹ Geride kalanlardan bazıları göçlerle 1877-1878'de meydana gelen Osmanlı-Rus Savaşı'nda yaşanan mağlubiyetle birlikte Kafkasya'dan Anadolu'ya kitleler halinde geldi. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Gürcülerden ve Ermenilerden baskı gören Ahıskalılar II. Dünya Savaşı'na kadar askere bile alınmadıkları halde savaş başlayınca Ahıska Türklerinden 40.000 kadarı Almanlarla savaşmak üzere, tecrübesiz oluşlarına bakılmaksızın cephelere gönderilir. 25.000 kadarı savaşta ölür, birçoğu da yaralanır veya sakatlanır.² Savaşın sonuna doğru gelindiğinde 31 Ekim 1944 tarihli kanuna göre SSCB Devlet Savunma Komitesi tarafından 86.000 kişiden meydana gelen 16.700 hanelik Ahıska Türklerinin Orta Asya bölgesine tahliyesine karar verildi.³ 1957'de vatanlarına dönmek için çabalamaya başlayan Ahıskalılar 1968 yılında bir halk komitesi kurdular ve 1980'lere kadar vatanlarına dönmek için sürekli çalıştılar. Bu soydaşlarımız 1989'da Fergana Olayları denilen Özbek ve Ahıska Türkleri arasında çıkan çatışmalarda yüzlerce insanlarını kaybetmişlerdir. Ahıska Türkleri, Rus askerlerinin himayesine sığındılar, savaş uçaklarıyla Rusya'nın iç kesimlerine, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan gibi ülkelere taşındılar. Bugün yarım milyona yakın Ahıska Türk'ü, Kazakistan (145 bin), Kırgızistan (57 bin), Türkmenistan, Azerbaycan (106 bin), Özbekistan (30 bin), Türkiye (200 bin), Rusya (70

*İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Üçüncü Sınıf Öğrencisi

1YILMAZ, A – MUSTAFA R. (Şubat, 2014) A Study on the Migration, Settlement and Integration of the Ahıska Turks since 1992 into Turkey-Bursa Example. Studies of The Ottoman Domain

2ZEYREK, Y. (2006), Ahıska Araştırmaları, Kozan Ofset Matbaacılık Ankara

3DERVİŞHEVA, F, Ahıska Türkleri (Ankara, 2006), s. 27; Yuridiçeskaya Gazeta, S. 1, Moskova 1991 (Çev. Orhan Uravelli).

bin), Ukrayna (18 bin), Sibirya, Kuzey Kafkasya gibi ülkelerde (3bin) dağınık bir halde (toplam 629 bin) hayat mücadelelerine devam etmektedirler.⁴

1990 yılında bağımsız bir devlet olan Gürcistan, Ahıskalıları vatanlarına sokmuyor, Ger, gelmek isteyenlerden uyruklarını ve soyadlarını değiştirmelerini istiyor. 1992'de TBMM'den çıkan "Ahıska Türklerinin Kabul ve İskânına Dair Kanun" gereğince, Ahıska Türklerinin bir kısmı Türkiye'ye kabul edilmişler ve Erzurum, Artvin, Iğdır, Kars, İstanbul, ve Bursa gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Ahıskalılar Vakfı'nın Ağustos 2016'da yapmış olduğu bir habere göre İçişleri Bakanı Efkan Ala, Ahıska Türklerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınması için çalışma yaptıklarını açıklamıştır.

1944'ten sonra dünyanın dört bir yanına dağılan Ahıska Türkleri genel bir görüşe göre Kazakistan'ı kendi yurtları gibi görmektedirler. Bunun sebeplerinden biri Kazakistan'ın yaşayan her millete saygı göstermesi ve Ahıskalıların toplumsal yapıya dâhil edilmesidir. Kültürlerini yaşatacakları bir kültür merkezi ve dillerini kullanabildikleri bir gazeteleri mevcuttur. "Ahıska Türk Milli Merkezi", 1991 yılının Şubat ayında Almatı'da Ahıska Türklerinin kendi kültürlerini koruyup yaşatmaları ve Ahıska halkının eğitim seviyesini yükseltmek amacıyla kurulmuştur.⁵1944'te Rusya tarafından Gürcistan'ın Ahıska bölgesinden sürülen Ahıska Türklerinin yaklaşık 10 bini Ukrayna sınırları içinde yaşıyor.Ukrayna ve Rusya arasında çıkan çatışmalarda zor günler geçiren 360 Ahıska Türkü, 26 Aralık 2015'teTürkiye'ye getirildi.Ahıskalıların Ukrayna'dan göçleri devam ediyor. Bunun dışında ABD'ye giden Ahıskalılar da yaşamlarını kendi aralarında örgütlenerek devam ettiriyorlar. ABD medyasında Ahıskalıların Orta Amerika'ya umut olduğu aktarılmaktadır. İlk önce New York Times gazetesi Ahıska Türkleri hakkında bir makale yayımladı. Ardından Time dergisinin yeni sayısında "Amerika İçin Çözümler" başlığı altında Dayton'daki Ahıska Türklerinin bölgeye katkıları aktarıldı.

Ahıska bölgesinin stratejik bir öneme sahip olması ve Ahıska Türklerinin, milli kimliklerine bağlı olmalarından dolayı bu soydaşlarımız sürekli tehdit olarak algılanmış ve bu tehdit algısından dolayı sürekli sürgün edilerek ana vatanlarından uzaklaştırılmışlardır. Yıllar geçtikçe Ahıska Türkleri şuan bulunduğu coğrafyalarda daha da güçlü olacaklardır. ABD ve Kazakistan'daki başarılar ve bu ülkelerin soydaşlarımıza destekleri diğer ülkeler tarafından da farkedilecektir. Bu durum Türkiye'nin Ahıska Türklerine sahip çıkma sürecini hızlandıracaktır.

4BIRAY,N,(2006),Sürgünden Honaz'a Ahıska Türkleri

5YILMAZ,S,(2016),Büyük Sürgün Kafkasya: Yeni Vatan Kazakistan,EkoAvrasya